

II.

(Informacije)

INFORMACIJE INSTITUCIJA, TIJELA, UREDA I AGENCIJA EUROPSKE UNIJE

EUROPSKA KOMISIJA

KOMUNIKACIJA KOMISIJE

Javna nabava: podatkovni prostor za poboljšanje javne potrošnje, poticanje oblikovanja politika koje se temelji na podacima i poboljšanje pristupa natjecajima za MSP-ove

*(2023/C 98 I/01)***1. Predstavljanje europskog podatkovnog prostora za javnu nabavu**

U EU-u više od 250 000 javnih tijela svake godine troši približno 2 bilijuna EUR (oko 13,6 % BDP-a) na kupnju usluga, radova i robe. Od novih cesta do tableta za učenike ili opreme za bolnice – javna tijela glavi su kupci u mnogim ključnim sektorima kao što su energija, promet, infrastruktura, gospodarenje otpadom, socijalna zaštita, zdravlje, obrana i obrazovne usluge.

Donošenjem odgovarajućih odluka o kupnji javni sektor može potaknuti radna mjesta, rast i ulaganja u Europi te stvoriti inovativnije, konkurentnije, energetski učinkovitije i socijalno uključivije gospodarstvo. To može poduprijeti ključne politike na nacionalnoj razini i razini EU-a, kao što su oporavak od pandemije, usporedna zelena i digitalna tranzicija, strateška autonomija EU-a i njegovo digitalno vodstvo.

Kako bi se ostvario sav potencijal javne nabave, ključni su pristup podacima i sposobnost za njihovu analizu. Međutim, podaci iz samo 20 % svih poziva za podnošenje ponuda koje objave javni naručitelji dostupni su i mogu se pretraživati na jednom mjestu radi analize. Preostalih 80 % raštrkano je, u različitim formatima, na nacionalnoj ili regionalnoj razini te ih je teško ili nemoguće ponovno koristiti u političke svrhe i svrhe transparentnosti i bolje potrošnje. Drugim riječima, javna nabava obiluje podacima, ali loša je u njihovu korištenju u korist poreznih obveznika, oblikovatelja politika i javnih naručitelja.

Inicijativom Komisije o podacima o javnoj nabavi nastoji se iskoristiti moć podataka dostupnih u cijelom EU-u zahvaljujući podatkovnom prostoru za javnu nabavu (dalje u tekstu „PPDS”), jednom od prvih zajedničkih podatkovnih prostora EU-a u specifičnom području koje je proizašlo iz strategije EU-a za podatke ⁽¹⁾.

Taj podatkovni prostor revolucionirat će pristup podacima o javnoj nabavi i njihovu upotrebu:

- stvorit će platformu na razini EU-a koja će prvi put omogućiti pristup podacima o javnoj nabavi koji su dosad bili raštrkani na razini EU-a te nacionalnoj i regionalnoj razini,
- znatno će poboljšati kvalitetu, dostupnost i cjelovitost podataka bliskom suradnjom Komisije i država članica te uvođenjem novih e-obrazaca ⁽²⁾, koji će javnim naručiteljima omogućiti da informacije dostavljaju na bolje strukturiran način,

⁽¹⁾ Europska strategija za podatke, COM(2020) 66 final, Bruxelles, 19.2.2020.

⁽²⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/1780 o utvrđivanju standardnih obrazaca za objavljivanje obavijesti u području javne nabave i stavljanju izvan snage Provedbene uredbe (EU) 2015/1986, objavljena 25. listopada 2019. Uredba i proširena verzija njezina Priloga u datoteci u Excelu dostupne su na <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/38172>. E-obrasci zamijenit će sadašnje standardne obrasce (vidjeti Provedbenu uredbu Komisije (EU) 2015/1986, objavljenu 11. studenoga 2015. (<https://simap.ted.europa.eu/standard-forms-for-public-procurement>)).

- to bogatstvo podataka kombinirat će se s analitičkim instrumentima, uključujući napredne tehnologije kao što je umjetna inteligencija, na primjer u obliku strojnog učenja i obrade prirodnog jezika.

Integrirani podaci u kombinaciji s primjenom najsuvremenijih i novih analitičkih tehnologija preobrazit će javnu nabavu, no ujedno će omogućiti nove i dragocjene uvide za javne naručitelje, oblikovatelje politika, poduzeća i zainteresirane građane.

Javni naručitelji u državama članicama postići će veću vrijednost za novac i dobit će više instrumenata za usmjeravanje javnih sredstava na prioritete politike, kao što su zelena i socijalna ekonomija. Na primjer, uvidi koje dobiju u okviru podatkovnog prostora za javnu nabavu javnim naručiteljima uvelike će olakšati:

- suradnju i kupnju na veliko radi postizanja boljih cijena i kvalitete,
- dobivanje više ponuda po pozivu za podnošenje ponuda jer će pozivi ponuditeljima biti privlačniji, a posebno malim i srednjim poduzećima te *start-up* poduzećima,
- borbu protiv nedopuštenog dogovaranja i korupcije te drugih kaznenih djela otkrivanjem sumnjivih obrazaca,
- točnije uspoređivanje s ekvivalentnim naručiteljima i razmjenu znanja, na primjer radi nabave zelenijih, socijalnih i inovativnijih proizvoda i usluga,
- automatizaciju zadaća uz pomoć daljnje digitalizacije i novih tehnologija koje ona donosi, što će omogućiti znatnu operativnu uštedu.

Podatkovni prostor za javnu nabavu ujedno će smanjiti i prekomjernu birokraciju za javne naručitelje i države članice kad ispunjavaju različite obveze izvješćivanja. Na primjer, bit će mnogo jednostavnije:

- izvješćivati o usklađenosti s ključnim politikama kao što su zelena, socijalna i inovativna javna nabava, npr. usklađenost s ciljevima utvrđenima u Direktivi o čistim vozilima za nabavu čistih vozila,
- dokazati uspješnost na temelju nacionalnih planova u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost te pratiti korištenje drugih sredstava EU-a u stvarnom vremenu,
- pratiti identitet ugovaratelja i podugovaratelja, uključujući njihove stvarne vlasnike, radi zaštite integriteta postupaka javne nabave, na primjer kako se zahtijeva Uredbom o Mehanizmu za oporavak i otpornost ^(¹).

Oblikovatelji politika na razini EU-a i na nacionalnoj i regionalnoj razini dobit će bogat uvid koji će im omogućiti da predvide buduće trendove, npr. kad će određeni postotak javno nabavljenih vozila biti bez emisija, te da bolje upravljaju kriznim situacijama praćenjem trgovinskih tokova koje stvaraju javni naručitelji u gotovo stvarnom vremenu, zbog čega će EU postati otporniji.

Poduzeća, a posebno mala i srednja poduzeća, imat će portal koji se lako koristi i koji im daje pristup mnogo većem broju otvorenih postupaka javne nabave s kvalitetnijim podacima. To će im omogućiti da lakše pravodobno utvrde pozive koji bi mogli biti relevantni i da koriste analitičke instrumente za pravodobno planiranje i usmjeravanje resursa na pozive s najvećim potencijalom. Na primjer, ponuditelji bi mogli izdvojiti naručitelje usmjerene na inovativnu i održivu javnu nabavu. Poduzeća, a posebno mala i srednja poduzeća, imat će koristi i ako javni naručitelji koriste nove uvide koji su im na raspolaganju kako bi svoje pozive za podnošenje ponuda učinili pristupačnijima.

Građani, civilno društvo, porezni obveznici i drugi dionici imat će pristup većoj količini podataka o javnoj nabavi nego prije, što će povećati transparentnost i odgovornost javne potrošnje.

To su samo neki od primjera načina na koje pametno objedinjavanje i analiza podataka o javnoj nabavi mogu iskoristiti potencijal javne potrošnje za ubrzanje usporedne zelene i digitalne tranzicije i oporavka od pandemije bolesti COVID-19 te za potporu drugim ciljevima politike, kao što su socijalno uključivanje i energetska učinkovitost. Međutim, to je tek početak: budući da postoje velik broj ekosustava na koje utječe javna nabava i velika količina podataka koje treba analizirati, učinak umjetne inteligencije u tom području ima potencijal koji sad tek počinjemo uviđati.

Podatkovni prostor za javnu nabavu uspostavljat će se postupno. Cilj je uspostaviti osnovnu arhitekturu i analitičke instrumente te podatke o javnoj nabavi koji se objavljuju na razini EU-a staviti na raspolaganje u sustavu do sredine 2023. Do kraja 2024. povezali bi se svi nacionalni portali za publikacije koji sudjeluju, integrirali bi se povijesni podaci koji se objavljuju na razini EU-a i proširili bi se analitički instrumenti. Od 2025. sustav bi mogao uspostaviti veze s dodatnim vanjskim izvorima podataka.

⁽¹⁾ Članak 22. stavak 2. točka (d) Uredbe (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17).

2. Trenutačno stanje podataka o javnoj nabavi

Podaci o javnoj nabavi koji se objavljuju na razini EU-a

Rashodi za javnu nabavu reguliraju se direktivama o javnoj nabavi ⁽⁴⁾, u kojima se nalaze pravila o organizaciji postupaka javne nabave i objavi podataka koji time nastaju za ugovore veće vrijednosti ⁽⁵⁾ (dalje u tekstu „iznad pragova EU-a”). Postupci iznad pragova EU-a čine približno 20 % svih ugovora o javnoj nabavi. Javni naručitelji na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini moraju objaviti podatke o koracima objave i dodjele tih postupaka na internetskim stranicama EU-a Tenders Electronic Daily ⁽⁶⁾ (dalje u tekstu „TED”) u skladu s tehničkim specifikacijama Ureda za publikacije Europske unije ⁽⁷⁾. Obveza objave trenutačno ne obuhvaća cijeli ciklus nabave, npr. posebno faze nakon dodjele.

Trenutačni obrasci za objavu na TED-u uskoro će se zamijeniti e-obrascima ⁽⁸⁾. Oni se od 14. studenoga 2022. mogu koristiti na dobrovoljnoj osnovi. Trenutačni standardni obrasci ukinut će se 25. listopada 2023., a upotreba e-obrazaca postat će obvezna za postupke javne nabave iznad pragova EU-a.

E-obraci omogućit će prikupljanje podataka o javnoj nabavi na bolje strukturiran način. Prikupljanje strukturiranih podataka važno je za postizanje bolje kvalitete i cjelovitosti podataka, što je ključno za pouzdanu analitiku podataka. Na primjer, e-obraci sadržavaju namjenska polja za strukturirani unos informacija o zelenoj, socijalnoj i inovativnoj javnoj nabavi (uključujući usklađenost s Direktivom o čistim vozilima), što u trenutačnim obavijestima nije moguće.

Uvođenje e-obrazaca omogućit će i da se s vremenom obuhvati cijeli ciklus javne nabave. U tu će se svrhu e-obraci proširiti tako da prvi put uključuju dobrovoljne obrasce za obavijesti o ispunjenju ugovora (tj. informacije o fazama nakon dodjele, kao što su konačna cijena koja je plaćena, korišteni podugovaratelji, stvarno vrijeme potrebno za dovršetak i primljene pritužbe).

Podaci o javnoj nabavi koji nastaju i objavljuju se na razini država članica

Postupci javne nabave ispod pragova EU-a čine preostalih 80 % ugovora o javnoj nabavi. Ne postoji ni obveza na razini EU-a za objavljivanje informacija o tim postupcima na TED-u ni zajednički standard. Način na koji javni naručitelji prikupljaju i objavljuju podatke iz tih postupaka ovisi o nacionalnim pravilima i administrativnoj organizaciji svake države članice. Zbog toga postoje različiti portali za publikaciju, pragovi i standardi ⁽⁹⁾, što otežava ponovnu upotrebu podataka radi povećanja kvalitete potrošnje, transparentnosti i izrade politika.

3. Prednosti korištenja punog potencijala podataka o javnoj nabavi

Uspostava integriranog prostora za podatke o javnoj nabavi iznad i ispod pragova EU-a, u kombinaciji s analitičkim instrumentima u kojima se koriste napredne tehnologije, bit će od koristi javnim naručiteljima, oblikovateljima politika na razini EU-a i nacionalnoj razini, poduzećima, istraživačima i poreznim obveznicima.

⁽⁴⁾ Direktiva 2014/24/EU o javnoj nabavi, Direktiva 2014/25/EU o nabavi subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga, Direktiva 2014/23/EU o dodjeli ugovorâ o koncesiji, Direktiva 2009/81/EZ o usklađivanju postupaka nabave za određene ugovore o radovima, ugovore o nabavi robe i ugovore o uslugama koje sklapaju javni naručitelji ili naručitelji u području obrane i sigurnosti.

⁽⁵⁾ Pravom Unije određuju se minimalna usklađena pravila za pozive za podnošenje ponuda čija novčana vrijednost premašuje određeni iznos i za koje se pretpostavlja da su od prekograničnog interesa (https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/rules-implementation/thresholds_en).

⁽⁶⁾ Točnije, u Dodatku *Službenom listu Europske unije*. Poveznica na internetske stranice: <https://ted.europa.eu/>.

⁽⁷⁾ <https://simap.ted.europa.eu/web/simap/sending-electronic-notice>

⁽⁸⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/1780 o utvrđivanju standardnih obrazaca za objavljivanje obavijesti u području javne nabave i stavljanju izvan snage Provedbene uredbe (EU) 2015/1986, objavljena 25. listopada 2019. Uredba i proširena verzija njezina Priloga u datoteci u Excelu dostupne su na <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/38172>. Provedbena uredba nedavno je ažurirana Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2022/2303 od 24. studenoga 2022., osobito kako bi se omogućilo strukturirano izvješćivanje o inovativnoj, zelenoj i socijalnoj javnoj nabavi.

⁽⁹⁾ Države članice mogu slobodno određivati svoje pragove vrijednosti za (nacionalne) objave. Neke države članice nemaju nikakve ili imaju relativno niske pragove pa prikupljaju potpuniji skup podataka. Druge su odredile relativno visoke pragove pa obično prikupljaju mnogo manje podataka. Neke države članice odluku o formatu u kojem objavljuju podatke o postupcima javne nabave prepuštaju javnim naručiteljima, dok su druge definirale (različite) predloške. Neki od tih predložaka sadržavaju samo nekoliko varijabli, dok su drugi opsežni, ponekad i širi od standardnih obrazaca EU-a. Osim toga, nekoliko država članica uz nacionalni portal ima i više podnacionalnih portala. Dvije države članice nemaju središnji portal.

Javni naručitelji u državama članicama na svim razinama dobit će veću vrijednost za novac u postupcima javne nabave jer će podatkovni prostor za javnu nabavu omogućiti planiranje poziva za podnošenje ponuda koje se u većoj mjeri temelji na podacima, kao i ocjenjivanje prema referentnim vrijednostima i razmjenu znanja, veću digitalizaciju, jednostavnije otkrivanje prijevара i nedopuštenog dogovaranja, te će tim javnim naručiteljima pomoći da poboljšaju pristup pozivima, među ostalim za mala i srednja poduzeća.

— Dobivanje veće vrijednosti za novac planiranjem poziva za podnošenje ponuda koje se temelji na podacima

Javni naručitelji dobit će dragocjeni uvid u svoju potražnju, uključujući predviđanja budućih trendova s pomoću umjetne inteligencije i strojnog učenja, ali i u ponudu, odnosno uspješnost ponuditelja u prošlosti, kako bi mogli odrediti koji su ponuditelji nudili vrijednost za novac.

Vodeći se tim znanjem javni naručitelji mogu učinkovitije organizirati postupke javne nabave. Na primjer, mogu se udružiti i „kupovati na veliko”, preko središnjih tijela za nabavu ili na *ad hoc* osnovi, kako bi dobili bolje cijene i kvalitetniju robu i usluge. Danas je taj potencijal u velikoj mjeri neiskorišten, osobito u prekograničnom kontekstu: samo 11 % postupaka EU-a provodi se u okviru nabave zasnovane na suradnji.

Danas se u specifičnim sektorima gospodarstva mnogim zajedničkim postupcima javne nabave koordinira na razini EU-a. Konkretno je primjer Zajedničko poduzeće EuroHPC (računalstvo visokih performansi), unutar kojeg se odvija suradnja za javnu nabavu i istraživanje i razvoj u vrijednosti od 1 milijarde EUR. U okviru njega francusko društvo Grand Equipement National de Calcul Intensif (GENCI) i njemački istraživački centar Jülich zajedno nabavljaju dva kvantna simulatora (superračunala). Još jedan primjer je EU-ova zajednička nabava lijeka Veklury® (remdesivir), antivirusnog lijeka za COVID-19, kojom je koordiniralo Tijelo Komisije za pripravnost i odgovor na zdravstvene krize (HERA). U njoj sudjeluju 22 države članice EU-a i druge zemlje, koje mogu naručiti lijek u okviru drugog okvirnog ugovora potpisanog 19. srpnja 2022. Uz planiranje koje se u većoj mjeri temelji na podacima javni naručitelji mogli bi iskoristiti prednosti zajedničke nabave u manje vidljivim sektorima i bez koordinacije EU-a.

— Bolje usmjeravanje i uspješnost javne potrošnje ocjenjivanjem prema referentnim vrijednostima i razmjenu znanja

Budući da su podaci o javnoj nabavi trenutačno raštrkani u mnogo sustava i u različitim formatima, dragocjeno znanje o posebno uspješnim ili ciljanim pozivima za podnošenje ponuda često ostaje u izoliranim sustavima. Javni naručitelji stoga su vrlo zainteresirani za mogućnost da im podatkovni prostor za javnu nabavu omogući ocjenjivanje prema referentnim vrijednostima i međusobnu usporedbu te da tako uče jedni od drugih. Ti se uvidi mogu razmjenjivati na temelju potreba ili šire, u okviru osposobljavanja i smjernica.

To posebno vrijedi za područja o kojima će se predstojećim e-obrascima prvi put dobiti strukturirane informacije, naročito o zelenoj, socijalnoj i inovativnoj javnoj nabavi. To će, na primjer, omogućiti da se utvrdi za koje postupke javne nabave i na koji način javni naručitelji koriste zelene kriterije. Razmjena znanja o strateškoj javnoj nabavi među izoliranim sustavima pomoći će boljem korištenju javne potrošnje za provedbu zelenog plana i drugih prioritarnih politika.

Budući da će podatkovni prostor za javnu nabavu dovesti do veće usklađenosti i interoperabilnosti sustava, razmjena znanja i resursa može se proširiti i na tehničke alate, kao što su analitički modeli.

— Prednost daljnje digitalne transformacije

Podatkovni prostor za javnu nabavu dodatno će potaknuti digitalnu transformaciju javnih naručitelja i javnih uprava općenito, u skladu sa strategijom Komisije za elektroničku javnu nabavu⁽¹⁰⁾. S vremenom će se sve više podataka automatski distribuirati od više javnih naručitelja na razine koje su više centralizirane. To znači da će napredne analitičke tehnike i tehnike umjetne inteligencije koje će podatkovni prostor za javnu nabavu pružati omogućiti javnim naručiteljima da dodatno automatiziraju fazu provedbe javnog natječaja. Primjer proveden u nekoliko pilot-projekata⁽¹¹⁾ automatizirani je odabir oznaka Jedinstvenog rječnika javne nabave (CPV) pri klasificiranju poziva za podnošenje ponuda. Time se štede resursi, ali i poboljšava sudjelovanje jer pogrešna klasifikacija CPV oznaka kao posljedica može imati manje potencijalnih ponuditelja koji pozive smatraju relevantnima.

⁽¹⁰⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0179&from=EN>. Jedan je od uvjeta za uspješnu uspostavu podatkovnog prostora za javnu nabavu da države članice uspostave mehanizme za automatsko prikupljanje podataka, pri čemu će u prvom koraku prenositi podatke iz svojih nacionalnih portala i registara ugovora (vidjeti 12. stranicu).

⁽¹¹⁾ Europska komisija i Deloitte (2020.), *Study on uptake of emerging technologies in public procurement* (Studija o prihvaćanju novih tehnologija u javnoj nabavi). Dostupno na: https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/digital/emerging-technologies_en

— Borba protiv nedopuštenog dogovaranja, korupcije i prijevара te izbjegavanje rasipanja javnih sredstava

Svake se godine dio javne potrošnje izgubi zbog prijevара, korupcije i drugog nezakonitog ponašanja. Zbog toga se zakonodavstvom EU-a, osobito Uredbom o Mehanizmu za oporavak i otpornost, države članice obvezuju da poduzmu odgovarajuće mjere za sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje prijevара, korupcije i sukoba interesa u odnosu na sredstva koja se dodjeljuju u okviru tog mehanizma ⁽¹²⁾. U kombinaciji s umjetnom inteligencijom i tehnikama strojnog učenja bogatstvo podataka dostupnih u podatkovnom prostoru za javnu nabavu pomoći će javnim naručiteljima da lakše otkriju potencijalno nedopušteno dogovaranje, kao što je manipuliranje postupkom podnošenja ponuda, te korupciju. Tim tehnikama u nastajanju mogu se utvrditi uzorci ponašanja i potrošnje koji ukazuju na prijestup te se oni mogu označiti radi daljnje istrage.

Konkretan primjer upotrebe podataka i analitike radi borbe protiv nedopuštenog dogovaranja i prijevара pokrenut je u okviru projekta financiranog europskim sredstvima („TheyBuyForYou“). Slovenski podaci o javnoj nabavi obrađeni su tehnikama strojnog učenja (nadziranog, nenadziranog i statističkog) radi utvrđivanja potencijalnih obrazaca prijevара. U okviru projekta dokazane su djelotvornost i učinkovitost korištenja podataka na taj način. Iskorištavanje tako velikih količina podataka ručno gotovo je nemoguće.

Osim toga, povezivanje podataka u podatkovnom prostoru za javnu nabavu s drugim, već dostupnim izvorima podataka pomoglo bi javnim tijelima da bolje shvate vlasničku strukturu sudionika u postupcima javne nabave, uključujući identifikaciju njihovih stvarnih vlasnika.

— Pобољшanje pristupa pozivima za podnošenje ponuda radi poticanja tržišnog natjecanja

Glavni je cilj javne nabave potaknuti tržišno natjecanje radi što učinkovitije potrošnje javnih sredstava. To je danas još i važnije jer su javni proračuni pod pritiskom zbog pandemije bolesti COVID-19 i povećanja potrošnje u vojne svrhe.

Međutim, danas se u 60 % država članica u više od 20 % svih postupaka dobije samo jedna ponuda, odnosno nema tržišnog natjecanja. Podatkovni prostor za javnu nabavu pomoći će javnim naručiteljima i oblikovateljima politika da otkriju određene obrasce i shvate kako mogu poboljšati pristup pozivima za podnošenje ponuda, posebno za mala i srednja poduzeća.

— Jednostavnije izvješćivanje o inovativnoj, zelenoj i socijalnoj javnoj nabavi

Podatkovni prostor za javnu nabavu ujedno će smanjiti i prekomjernu birokraciju za javne naručitelje i države članice kad ispunjavaju razne obveze izvješćivanja, na primjer o inovativnoj, zelenoj i socijalnoj javnoj nabavi.

Danas javni naručitelji informacije o usklađenosti s kriterijima za zelenu, inovativnu i socijalnu javnu nabavu mogu davati samo na nestrukturiran način ⁽¹³⁾. E-obrascima uvode se namjenska polja za te kriterije koja se jednostavno koriste.

Primjer za obveznu zelenu javnu nabavu revidirana je Direktiva o čistim vozilima ⁽¹⁴⁾. Direktivom se određuju nacionalni ciljevi za javnu nabavu čistih vozila kako bi se povećala potražnja i ubrzalo uvođenje vozila s niskim i nultim emisijama. Podaci prikupljeni namjenskim poljima e-obrazaca i analizirani u podatkovnom prostoru za javnu nabavu uvelike će olakšati izvješćivanje država članica predviđeno Direktivom i omogućiti točno praćenje tih ciljeva.

— Praćenje upotrebe/apsorpcije fondova EU-a

E-obraci sadržavat će i namjenska polja za upotrebu različitih fondova i programa EU-a. Podatkovni prostor za javnu nabavu stoga će pomoći državama članicama da prate upotrebu i apsorpciju tih fondova i da izvješćuju o njima, uključujući fondove u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost, koji se koriste za, na primjer, projekte ulaganja kao što su postrojenja za vodik ili autobusi na alternativni pogon u okviru postupaka javne nabave ⁽¹⁵⁾. Osim toga, države članice moći će lakše pratiti relevantne ugovaratelje, podgovaratelje i stvarne vlasnike.

⁽¹²⁾ Članak 22. stavak 2. točka (b) Uredbe (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost.

⁽¹³⁾ Sadašnji standardni obrasci (EU-a) ne sadržavaju polja za takvo izvješćivanje. Kako je prethodno navedeno, nekoliko nacionalnih formata nadilazi standardne obrasce EU-a, među ostalim i u pogledu zelene, inovativne i socijalne javne nabave.

⁽¹⁴⁾ https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/clean-transport-urban-transport/clean-and-energy-efficient-vehicles/clean-vehicles-directive_en

⁽¹⁵⁾ Sveukupno praćenje projekata ulaganja u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost provodi se u okviru tablice pokazatelja za oporavak i otpornost na temelju baze podataka FENIX.

Podatkovni prostor za javnu nabavu oblikovateljima politika na razini EU-a i na nacionalnoj razini pružit će moćan alat za praćenje, usporedbu i analizu javne potrošnje u cijelom EU-u.

Jednostavnije i strukturiranije izvješćivanje za javne naručitelje znači učinkovitije praćenje za oblikovatelje politike. Analiziranje nestrukturiranog teksta vremenski je zahtjevno, ali i podložno pogreškama. Osim toga, kao i većina podataka o javnoj nabavi, informacije su raspršene u više sustava. Uvođenjem e-obrazaca i platforme za pristup podacima i iznad i ispod pragova za objavu, oblikovatelji politika mogu učinkovitije pratiti i promicati provedbu ključnih politika. To će im omogućiti da procjene učinkovitost javnih politika u području javne nabave i šire te da ih prema potrebi prilagode na temelju cjelovitih podataka u gotovo stvarnom vremenu.

Podatkovni prostor za javnu nabavu oblikovateljima politika pružit će i uvide za učinkovitije upravljanje budućim krizama, što će povećati otpornost. Globalne krize, kao što je pandemija bolesti COVID-19, istaknule su važnost digitalizacije, među ostalim u javnoj nabavi. Javna nabava glavni je kanal za nabavu medicinskih proizvoda i lijekova. Elektronička javna nabava i pristup podacima o javnoj nabavi već su ubrzali distribuciju hitno potrebnih medicinskih zaliha i resursa, kao što je osobna zaštitna oprema, u prvim mjesecima zdravstvene krize. Više podataka u stvarnom vremenu i veće kvalitete moglo bi omogućiti praćenje podrijetla ključnih zaliha, pa čak i uvođenje sustava „ocjenjivanja” u kojem bi javni naručitelji mogli navesti kvalitetu prema podrijetlu i/ili dobavljaču (povrh postojećih oznaka kvalitete, koje su se ponekad pokazale nepouzdanima).

U novije vrijeme rat u Ukrajini poremetio je lance opskrbe, uzrokovao veliko povećanje cijena energije, potakao nekoliko država članica da povećaju potrošnju u vojne svrhe i privukao milijune izbjeglica kojima je potrebno utočište. U sličnom kontekstu podatkovni prostor za javnu nabavu omogućio bi bolje razumijevanje učinka tih kretanja na jedinstveno tržište, posebno u kombinaciji s drugim podacima o tržištu, na primjer o sirovinama. Praćenje protoka robe i usluga koje nabavljaju javni naručitelji unutar jedinstvenog tržišta i između jedinstvenog tržišta i trećih zemalja, u gotovo stvarnom vremenu i na vrlo detaljnoj razini, pružit će oblikovateljima politika nove uvide za učinkovitije upravljanje krizama te stoga pridonijeti povećanju otpornosti EU-a.

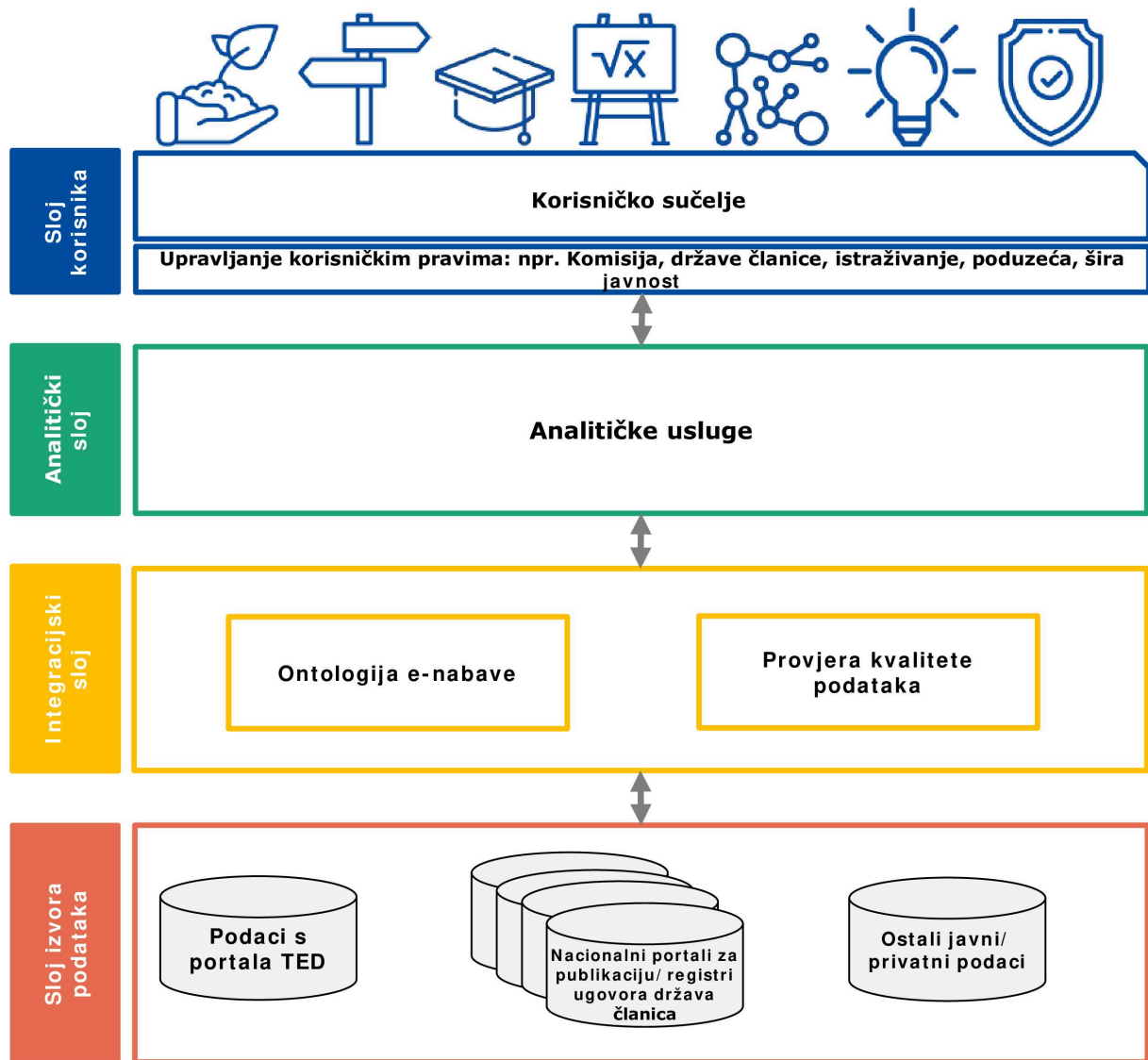
Poduzeća, odnosno potencijalni ponuditelji, imat će pristup mnogo većem broju otvorenih poziva za podnošenje ponuda s kvalitetnijim podacima u cijeloj Europi. Novo korisničko sučelje omogućit će poduzećima da lako pravodobno utvrde relevantne pozive. Novi analitički instrumenti u kombinaciji s trenutačnim i povijesnim podacima omogućit će im da planiraju unaprijed, utvrde tržišna kretanja (npr. održivija nabava) i da daju svoje ponude na strateški usmjereniji način (npr. profili kupaca i dugoročni projekti).

Taj pojednostavnjeni pristup na jednom mjestu i analitički instrumenti posebno su važni za uspostavu ravnopravnih uvjeta za mala i srednja poduzeća. Ona nemaju resurse potrebne za praćenje više portala kako bi pronašla relevantne pozive za podnošenje ponuda. Osim toga, s obzirom na to da imaju ograničene resurse i ciljano stručno znanje, moraju ograničiti svoje ponude na pozive u kojima imaju najveće izgleda za dodjelu. Podatkovni prostor za javnu nabavu omogućit će im upravo to. Na primjer, mala i srednja poduzeća specijalizirana u tom području mogla bi izdvojiti naručitelje koji se usmjeravaju na inovativnu i održivu javnu nabavu te saznati kako su oni u prošlosti organizirali pozive za podnošenje ponuda. Mala i srednja poduzeća imat će koristi i ako javni naručitelji koriste nove uvide koji su im na raspolaganju kako bi svoje pozive učinili pristupačnijima za manja poduzeća.

Porezni obveznici, njihova udruženja, nevladine organizacije i građani sve više traže veću transparentnost u upravljanju javnom potrošnjom: podatkovni prostor za javnu nabavu dat će im odgovarajuću razinu pristupa, što će dovesti do veće odgovornosti javnih naručitelja. Posebno je važno što će istraživači i podatkovni novinari imati pristup mnogo opsežnijem skupu kvalitetnih podataka kako bi mogli raditi na svojim projektima te će pomoći da dođemo do novih spoznaja. Davanje pristupa podatkovnom prostoru za javnu nabavu akademskoj zajednici omogućit će inovativne ideje o analitici i s vremenom će obogatiti analitičke instrumente tog podatkovnog prostora.

4. Koncept europskog podatkovnog prostora za javnu nabavu

Razvoj doista integriranog prostora za podatke o javnoj nabavi zahtijevat će zajednički napor na razini EU-a, nacionalnoj razini i razini svih javnih naručitelja u EU-u. Podatkovni prostor za javnu nabavu sastojat će se od četiriju slojeva.

Sloj izvora podataka

Sloj izvora podataka sastojat će se od izvora podataka koje podatkovni prostor za javnu nabavu koristi za prikupljanje podataka. Tri su glavna izvora podataka:

- portal TED, kojim upravlja Ured za publikacije Europske unije i koji sadržava podatke o fazi prije dodjele, uglavnom za nabavu iznad pragova EU-a. Neke države članice već dobrovoljno šalju obavijesti za postupke javne nabave ispod pragova EU-a. To će postati još jednostavnije uz dobrovoljne obrasce, čije se uvođenje predviđa u e-obrascima. E-obrasce u budućnosti sadržavat će i dobrovoljnu obavijest o ispunjenju kako bi se bolje obuhvatio cijeli životni ciklus javne nabave, uključujući fazu nakon dodjele;
- portali za javnu nabavu država članica, koji sadržavaju najnovije informacije o ponudama ⁽¹⁶⁾. U prvom koraku iz njih će se dobivati uglavnom podaci o fazi prije dodjele o postupcima ispod pragova EU-a, u mjeri u kojoj ih države članice evidentiraju (vidjeti 4. stranicu). Države članice zadržat će kontrolu nad time koje podatke žele podijeliti s podatkovnim prostorom za javnu nabavu (osim podataka koji se moraju objavljivati na portalu TED na temelju direktiva o javnoj nabavi) ⁽¹⁷⁾;

⁽¹⁶⁾ To su obično nacionalni portali za publikaciju ili registri ugovora.

⁽¹⁷⁾ Uz e-obrasce prvi će put biti moguće u obavijestima dostaviti podatke koje ne bi trebalo objaviti ili ih ne bi trebalo objaviti odmah. To je važno kako bi javni naručitelji mogli biti sigurni da se određeni podaci neće objaviti ili da se neće objaviti prije određenog roka (npr. cijene).

- ostale javne i privatne baze podataka mogu se povezati s podatkovnim prostorom za javnu nabavu kako bi se omogućili još dalekosežniji uvidi i unakrsne provjere u kombinaciji s podacima o javnoj nabavi, na primjer javni registri s podacima o poduzećima i podacima o stvarnim vlasnicima poduzeća koja podnose ponude.

Integracijski sloj

Integracijski sloj, koji će Komisija uspostaviti u suradnji s državama članicama, činit će usklađeni skup podataka o javnoj nabavi iz prethodno navedenih izvora. U njemu se ulazni podaci prikupljaju i „prevode” prije nego što se distribuiraju na sljedeće slojeve i korisnicima:

- podaci će se prikupljati namjenskim strojno čitljivim ⁽¹⁸⁾ sučeljima i kanalima podataka;
- podaci će se zatim provjeravati u odnosu na skup pravila o kvaliteti podataka. To omogućuje označavanje problema s cjelovitošću i kvalitetom na nadzornoj ploči za kvalitetu podataka i, ovisno o predviđenoj upotrebi podataka, uklanjanje podataka loše kvalitete ili udvostručenih podataka koji bi ugrozili analizu. Međutim, glavnu odgovornost za kvalitetu podataka nose javni naručitelji (vidjeti i 12. stranicu);
- podaci o javnoj nabavi dostavljaju se u različitim formatima. Podaci s portala TED trenutačno se dostavljaju standardnim obrascima, a u budućnosti dostavljat će se e-obrascima. Neke države članice koriste format OCDS ⁽¹⁹⁾, dok druge koriste razne druge formate. Integracijski sloj „prevest” će sve podatke u jedan zajednički jezik, odnosno ontologiju e-nabave ⁽²⁰⁾, koju je razvio Ured za publikacije u suradnji s državama članicama ⁽²¹⁾. To je potrebno kako bi se podaci iz različitih izvora povezali i ponovno koristili u analitičke svrhe.

Analitički sloj

Komisija će izraditi i analitičke instrumente koji sadržavaju nove tehnologije (umjetna inteligencija, strojno učenje i obrada prirodnog jezika). Države članice mogu uspostaviti svoje analitičke slojeve kako bi kombinirale podatke iz podatkovnog prostora za javnu nabavu s dodatnim nacionalnim izvorima ako bi im to omogućilo dragocjene uvide ⁽²²⁾.

Sloj korisnika/korisničko sučelje

Korisničko sučelje koje pripremi Komisija omogućit će krajnjim korisnicima da pristupe podacima u integracijskom sloju i/ili izvedenim uvidima u analitičkom sloju. Različite kategorije korisnika (npr. države članice, javni naručitelji, poduzeća, građani, nevladine organizacije, novinari i istraživači) imat će različita prava pristupa, pri čemu će se razlikovati javni podaci od onih koji to nisu te države članice sudionice koje dijele svoje podatke s podatkovnim prostorom za javnu nabavu (članice tog prostora, vidjeti i sljedeći odjeljak) od onih kojima je potrebno još vremena za pripremu. Osjetljivost predmetnih podataka uzet će se u obzir pri definiranju prava pristupa za različite kategorije korisnika. To sučelje ispitat će korisnici i osmisлит će se tako da bude usmjereno na korisnika kako bi se osiguralo da posebno mala i srednja poduzeća i građani mogu lako dobiti informacije i uvide koje traže. U ovoj se fazi pristup za različite kategorije korisnika namjerava odobravati besplatno.

⁽¹⁸⁾ <https://joinup.ec.europa.eu/collection/nifo-national-interoperability-framework-observatory/glossary/term/machine-readable>

⁽¹⁹⁾ <https://www.open-contracting.org/data-standard/>

⁽²⁰⁾ Ontologija e-nabave pruža formalnu, semantičku osnovu za stvaranje i ponovnu upotrebu povezanih otvorenih podataka u području javne nabave u EU-u. Planira se da će ona biti obuhvaćena sveobuhvatno, tj. od obavijesti, preko provedbe javnog natječaja do dodjele, naručivanja, izdavanja računa i plaćanja. S tim ciljem na umu Ured za publikacije Europske unije zadao je radnoj skupini stručnjaka zadaću uspostave konsenzusa o rezultatima analize i ostvarenjima koje razvijaju timovi Ureda. Informacije o ontologiji e-nabave dostupne su na <https://github.com/OP-TED/ePO>.

⁽²¹⁾ Ontologijom se definira model koji omogućuje povezivanje podataka na temelju zajedničkog poimanja različitih koncepata. Osmišljena je tako da bude kompatibilna s predstojećim e-obrascima. Ured za publikacije osigurat će alat za pretvorbu kojim će podatkovni prostor za javnu nabavu pretvoriti sadašnje obavijesti i buduće e-obrasce u ontologiju. Taj alat koristit će se za pretvaranje podataka s portala TED i s nacionalnih portala za publikaciju u ontologiju. To znači da se sadašnji i budući podaci na razini EU-a i nacionalnoj razini mogu jednostavno pretvoriti u isti format kako bi se u budućnosti izbjegao gubitak informacija. To se provodi u okviru pripremnog djelovanja za transparentnost u javnoj nabavi. Države članice mogu iskoristiti ontologiju kako bi poboljšale svoje podatkovno okruženje u području javne nabave.

⁽²²⁾ Podatkovni prostor za javnu nabavu temeljit će se na načelima FAIR (vidljivost, dostupnost, interoperabilnost i ponovna upotrebljivost podataka) i bit će usklađen s postojećim propisima o zaštiti podataka (Opća uredba o zaštiti podataka).

Nakon što postane dostupan, planira se integracija pametnog posredničkog softvera Simpl u podatkovni prostor za javnu nabavu. Simpl nudi horizontalne komponente za uvođenje „cloud-to-edge” mreža i zajedničkih podatkovnih prostora ⁽²³⁾.

5. Glavni čimbenici omogućivanja na razini država članica

Već je pokrenuto nekoliko inicijativa ⁽²⁴⁾ radi integracije podataka o javnoj nabavi iznad i ispod pragova EU-a. Osim toga, 2020. i 2021. proveden je analitički pilot-projekt o elektroničkoj javnoj nabavi, čiji je cilj bio mapirati različite izvore podataka (s portala TED i iz triju država članica). Svi ti pokušaji naišli su na iste poteškoće: različite formate podataka, kvalitetu podataka (uključujući identifikatore koji nedostaju), nedovoljnu automatizaciju i ograničen opseg podataka.

Podatkovni prostor za javnu nabavu moći će obrađivati različite formate jer će se oni mapirati u zajednički „jezik” – ontologiju e-nabave (vidjeti prethodni odjeljak) ⁽²⁵⁾. Preostale poteškoće morat će se otkloniti na razini država članica. To je presudno kako bi države članice mogle sudjelovati i lakše dijeliti svoje podatke unutar podatkovnog prostora.

Članovi podatkovnog prostora za javnu nabavu imat će pristup podacima koji su u njemu dostupni. Međutim, čak i države članice koje još nisu spremne za sudjelovanje u podatkovnom prostoru imat će koristi od provedbe načela navedenih u nastavku zbog njihove vrijednosti za operativnu učinkovitost i pripremu za politiku koja se u većoj mjeri temelji na dokazima. Komisija je spremna blisko surađivati sa svim državama članicama kako bi se ona primjenjivala u praksi.

Poboljšanje kvalitete podataka i automatizacija tokova podataka

Loša kvaliteta podataka, npr. podaci koji nedostaju i pogrešni ili loše formatirani podaci, bila je među glavnim poteškoćama u svim prethodnim inicijativama u kojima su se analizirali podaci o javnoj nabavi. Često su bili potrebni ispravci kako bi se omogućila analiza. Budući da će kvaliteta uvida koji će se dobiti iz podatkovnog prostora za javnu nabavu ovisiti o kvaliteti ulaznih podataka, iznimno je važno poboljšati kvalitetu podataka:

- kako bi pružio potporu državama članicama sudionicama, podatkovni prostor za javnu nabavu provjeravat će ulazne podatke u odnosu na skup pravila o kvaliteti podataka te će označivati probleme s cjelovitošću i kvalitetom na nadzornoj ploči za kvalitetu podataka. Međutim, on ne može sam ispraviti podatke; glavnu odgovornost za poboljšanje kvalitete podataka snose države članice/javni naručitelji. Stoga se preporučuje da države članice uspostave provjere kvalitete podataka na razini izvora ⁽²⁶⁾;
- obveznom upotrebom e-obrazaca kvaliteta podataka poboljšat će se zbog strukturiranijeg obrasca za unos i unaprijeđenog skupa poslovnih pravila. E-obrasci uvelike će olakšati i ažuriranja i ispravke. Kako bi iskoristile sav potencijal e-obrazaca za kvalitetu podataka, države članice trebale bi iskoristiti i dobrovoljne obavijesti u e-obrascima za postupke ispod pragova EU-a.

Danas čitanje i prikupljanje podataka o javnoj nabavi od jedne točke do druge uključuje ponavljano manipuliranje podacima, posebno u okruženju s više decentraliziranih izvora podataka. Automatizacija tokova podataka dodatno bi poboljšala kvalitetu podataka, ali bi i postavila temelje za prijenos i analitiku u gotovo stvarnom vremenu, a usput bi se uštedjeli i znatni resursi.

- Prvi korak prema ostvarenju tog cilja jest osiguravanje strojne čitljivosti izvora podataka o javnoj nabavi. To vrijedi i za povezivanje nacionalnih portala s integracijskim slojem podatkovnog prostora za javnu nabavu s pomoću strojno čitljivih sučelja (vidjeti prethodni odjeljak), ali trebalo bi se primjenjivati i na razini država članica u svim javnim naručiteljima.
- Korištenje jedinstvenih i dosljednih identifikatora još je jedan ključan korak za daljnju automatizaciju tokova podataka. Jedinstveni identifikatori odnose se na podatkovne elemente i skupove podataka kao što su naručitelji, dobavljači, postupci i faze postupaka, serije, ugovori i predmeti postupaka javne nabave (npr. usluge ili proizvodi) te tako učinkovito strukturiraju podatke. Ako to već ne čine, države članice trebale bi stoga koristiti identifikatore u cijelom ekosustavu javne nabave. Ontologija e-nabave olakšava i potiče upotrebu dosljednih jedinstvenih identifikatora za podupiranje tog postupka.

⁽²³⁾ Simpl: pojednostavnjenje „cloud-to-edge” mreža i podatkovnih prostora, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/simpl-cloud-edge-federations-and-data-spaces-made-simple>.

⁽²⁴⁾ Na primjer: DigiWhist (<https://digiwhist.eu/about-digiwhist/>), TheyBuyForYou (TBFY) (<https://theybuyforyou.eu/about/>) i analitički pilot-projekt o elektroničkoj javnoj nabavi (https://ec.europa.eu/isa2/actions/simplifying-public-tenders_en).

⁽²⁵⁾ U usporedbi s prethodnim pokušajima agregiranja podataka ontologija ima dodatnu prednost obuhvaćanja cijelih obavijesti, posebno uz nadolazeće e-obrasce.

⁽²⁶⁾ Pritom se mogu voditi općim provjerama kvalitete podataka i poslovnim pravilima te onima specifičnima za određeni slučaj upotrebe, koji su razvijeni u okviru ontologije e-nabave i analitičkog pilot-projekta o elektroničkoj javnoj nabavi.

- Što države članice više automatiziraju svoje tokove podataka to će više moći iskoristiti nove tehnologije, kao što su umjetna inteligencija i obrada prirodnog jezika, kako bi uštedjele resurse zahvaljujući većoj operativnoj učinkovitosti, npr. u klasificiranju podatkovnih elemenata kao što su CPV oznake ili održavanju nomenklatura. Te nove tehnologije mogu dati nove i sveobuhvatnije uvide te tako dopuniti analitičke instrumente podatkovnog prostora za javnu nabavu na nacionalnoj ili regionalnoj razini, npr. indekse cijena za točniju procjenu troškova.

Proširenje opsega prikupljanja podataka tako da se obuhvati cijeli ciklus javne nabave

Države članice trebale bi surađivati tako da prikupljaju podatke iz faza prije i nakon dodjele. Neke države članice već objavljuju obavijesti o ispunjenju ugovora, koje sadržavaju informacije o konačnim troškovima i stvarnom trajanju ugovora. Predstojeći e-obrasci sadržavat će dobrovoljne obavijesti o ispunjenju koje se mogu ispuniti. Države članice koje još ne objavljuju obavijesti o ispunjenju potiču se da koriste buduće obavijesti u e-obrascima kao prvi korak prema proširenom prikupljanju podataka.

Kombiniranjem informacija o fazi planiranja (što naručitelji planiraju nabaviti), fazi natjecanja (kolika je procijenjena cijena i trajanje), obavijesti o dodjeli ugovora (koliki su troškovi) i obavijesti o ispunjenju (koliki je konačni trošak i trajanje ugovora), podatkovni prostor za javnu nabavu i njegovi analitički instrumenti omogućit će korisnicima sveobuhvatnije razumijevanje cijelog životnog ciklusa javne nabave.

Za provedbu navedenih načela potrebna je izgradnja novih kapaciteta i vještina. Takva izgradnja kapaciteta trebala bi biti usmjerena tako da omogućuje kombiniranje poslovnih i tehničkih vještina, što je ključno za uspjeh svih pothvata koji se temelje na podacima.

6. Postupna provedba u suradnji s državama članicama

Podatkovni prostor za javnu nabavu financijski se podupire u okviru programa Digitalna Europa ⁽²⁷⁾. Za 2021./2022. već su dodijeljena 4 milijuna EUR. Za 2023. i 2024. procjenjuju se da je potrebno otprilike 3 milijuna EUR. Kad sustav postane funkcionalan, operativni troškovi na razini EU-a iznosit će približno 500 000 EUR godišnje. Države članice snose vlastite troškove za digitalizaciju svojih sustava javne nabave i povezivanje svojih izvora podataka s podatkovnim prostorom za javnu nabavu. Međutim, financijska i tehnička potpora dostupna je putem Mehanizma za oporavak i otpornost, Instrumenta za tehničku potporu i strukturnih fondova.

Podatkovni prostor za javnu nabavu provodit će se postupno tako da se o potrebama država članica i drugih korisnika može raspravljati na namjenskim radionicama te da se one mogu uzimati u obzir za vrijeme provedbe. Taj suradnički pristup pomoći će u stvaranju korisnog proizvoda za dionike i na nacionalnoj razini i razini EU-a. Tri glavne faze navedene u nastavku stoga se mogu usput prilagođavati, na primjer određene vanjske baze podataka mogle bi se povezati s podatkovnim prostorom već za prvih dviju faza ako korisnici to traže.

Prva faza: od danas do 2. tromjesečja 2023.

U prvom koraku Komisija će uspostaviti osnovnu arhitekturu podatkovnog prostora za javnu nabavu i minimalni skup instrumenata za analizu podataka. Platforma TED bit će prvi izvor podataka koji će se povezati s podatkovnim prostorom. Predviđa se da će se u budućnosti pokazatelji javne nabave za pregled stanja na jedinstvenom tržištu ⁽²⁸⁾ i drugi osnovni pokazatelji računati na temelju toga.

Isto tako, u suradnji s državama članicama razradit će se okvir za upravljanje podacima za podatkovni prostor za javnu nabavu kako bi se definirali opseg odgovornosti, interakcija s ključnim dionicima i održavanje te daljnji razvoj podatkovnog prostora. Usporedno s tim odvijat će se pripremni radovi za potporu državama članicama koje se žele pridružiti podatkovnom prostoru za javnu nabavu.

Druga faza: od 3. tromjesečja 2023. do 4. tromjesečja 2024.

Druga faza trajat će otprilike dvije godine i uspooredno će se raditi na trima zadacima:

- Komisija će podupirati zainteresirane države članice kako bi povezale svoje nacionalne portale za publikaciju s podatkovnim prostorom za javnu nabavu putem integracijskog sloja. Nacionalne portale koji koriste obavijesti EU-a (trenutačne obrasce ili e-obrasce) bit će lakše povezati nego one koji koriste druge formate;

⁽²⁷⁾ Više informacija možete pronaći ovdje: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/hr/activities/digital-programme>.

⁽²⁸⁾ https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/policy_areas/public-procurement_en

- Komisija će i dorađivati instrumente za analizu podataka i integrirati mehanizme kao što su umjetna inteligencija i drugi kako bi pomogli utvrditi uzorke i pratiti politike kao što su zeleni plan i inovativna ili socijalna javna nabava. Osim toga, Komisija će uvesti nadzornu ploču za kvalitetu kako bi državama članicama sudionicama dala povratne informacije o kvaliteti i cjelovitosti podataka te kako bi im omogućila da uspostave ili poboljšaju svoje sustave upravljanja kvalitetom podataka;
- treći je zadatak integrirati povijesne podatke s portala TED i, ako je moguće, s nacionalnih portala kako bi se mogli utvrditi trendovi u proteklom desetljeću i bolje predvidjeti budući trendovi.

Treća faza: od 2025.

U budućnosti planira se daljnje proširenje opsega podataka dostupnih za analizu u podatkovnom prostoru za javnu nabavu:

- povezivanje podatkovnog prostora za javnu nabavu s postojećim izvorima podataka dostupnima na razini EU-a i država članica (registri stvarnog vlasništva, poslovni registri, elektroničko izdavanje računa itd.) kako bi se mogli dobiti dodatni uvidi kao što je identitet stvarnih vlasnika koji stoje iza dobavljača,
- kako države članice postupno proširuju prikupljanje podataka, dodavanje više podataka iz samog postupka javne nabave kako bi se naposljetku obuhvatio cijeli ciklus nabave, od faze prije dodjele do faze nakon dodjele.

Ispitat će se i povezivanje podatkovnog prostora za javnu nabavu s predstojećim podatkovnim prostorima (kao što su e-zdravstvo⁽²⁹⁾ i tehnički sustav utemeljen na načelu „samo jednom” na temelju Uredbe o jedinstvenom digitalnom pristupniku⁽³⁰⁾). O točnom proširenju podatkovnog prostora za javnu nabavu raspravljat će se i odlučiti u suradnji s državama članicama sudionicama.

7. Zaključak

Zbog zahtjeva za transparentnost i provedbe digitalnih rješenja za različite korake ciklusa javne nabave (elektronička javna nabava) javni naručitelji stvaraju velike količine podataka. Međutim, ti se podaci trenutačno ne iskorištavaju u dovoljnoj mjeri zbog pitanja povezanih s kvalitetom podataka i interoperabilnošću.

Kako je utvrđeno u strategiji EU-a za podatke, ova inicijativa o podacima o javnoj nabavi omogućit će iskorištavanje tog potencijala. Podatkovni prostor za javnu nabavu pomoći će nam da iz tog bogatstva podataka dobijemo nove uvide primjenom zajedničkog znanja i vrhunskih analitičkih tehnologija kao što je umjetna inteligencija. Ti će nam uvidi omogućiti da poboljšamo kvalitetu javne potrošnje i pristup pozivima za podnošenje ponuda, posebno za mala i srednja poduzeća, da očuvamo integritet javnih rashoda te da iskoristimo priliku da politike u većoj mjeri utemeljimo na podacima.

⁽²⁹⁾ Više informacija o europskom prostoru za zdravstvene podatke dostupno je na https://health.ec.europa.eu/ehealth-digital-health-and-care/european-health-data-space_hr.

⁽³⁰⁾ Uredba (EU) 2018/1724 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. listopada 2018. o uspostavi jedinstvenog digitalnog pristupnika za pristup informacijama, postupcima, uslugama podrške i rješavanja problema. Člankom 14. stavkom 1. te uredbe određeno je da nadležna tijela moraju staviti na raspolaganje dokaze relevantne za postupke obuhvaćene direktivama o javnoj nabavi putem tehničkog sustava prema načelu „samo jednom”.